

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Зданевич Лариси Володимирівни
на дисертаційну роботу **Зозулі Оксани Вікторівни «Формування
готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів
закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології»** на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження

Дисертаційне дослідження Зозулі Оксани Вікторівни присвячене важливій проблемі. Одне із провідних завдань сучасної освіти – це створити стійкий інтерес дитини до навчання, підвищити пізнавальну активність. Безумовно, формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності є важливим завданням для підготовки майбутніх фахівців будь-якої спеціальності. Вибір інноваційного типу розвитку, демократизація і гуманізація освітньої галузі, тенденції до реформування традиційних моделей освіти породжують попит на висококваліфікованих фахівців педагогічної сфери, які здатні забезпечувати варіативність освітнього процесу, враховуючи зміст і види інновацій, індивідуальність дитини і запити сім'ї, застосовувати сучасні педагогічні технології і проектні методики, серед яких і фреймові технології. Адже фреймові моделі виступають методологічним засобом, інструментом пізнання педагогічних явищ, інструкцію для самостійного здобуття знань. Усе це дозволило авторці визнати проблему формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології як пріоритетну.

Актуальним за таких обставин постає подолання суперечностей між: потребою суспільства в удосконаленні підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до професійної діяльності і недостатньою розробленістю педагогічних стратегій, зорієнтованих на розв'язання цієї проблеми засобами сучасних педагогічних технологій, зокрема фреймової технології; експоненціальним зростанням обсягів навчальної й професійної інформації та недостатньою сформованістю готовності майбутніх фахівців з дошкільної освіти до її засвоєння в процесі професійної підготовки; значним потенціалом фреймової технології як засобу формування готовності майбутніх вихователів ЗДО до навчально-пізнавальної діяльності і нерозробленістю методики її застосування в освітньому процесі ЗВО.

Результати дослідження упроваджено в освітній процес КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Балаклійського педагогічного фахового коледжу КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження Зозулі Оксани Вікторівни, необхідно вказати на наукову новизну і теоретичне значення одержаних результатів дослідження. У процесі дослідження авторкою *вперше* теоретично обґрунтовано, розроблено, поетапно імплементовано й експериментально перевірено методику формування готовності до НПД майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології, яка складається з проблемно-цільового, організаційно-методичного, критеріально-результативного компонентів, репрезентується через змодельований зміст, форми, методи, засоби освітньої діяльності, спрямовані на формування готовності до НПД шляхом оволодіння майбутніми фахівцями закладів дошкільної освіти загальнопедагогічними і професійними знаннями, а також знаннями про сутність та можливості застосування фреймів у процесі НПД;

– дослідницею визначено критерії (потребнісно-мотиваційний, інформаційно-пізнавальний, рефлексивно-процесуальний) з відповідними показниками, схарактеризовано рівні готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (високий, середній, низький);

– Зозулею Оксаною Вікторівною *удосконалено* зміст, форми, методи та засоби професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО, процес організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти шляхом розробки та впровадження навчально-методичного забезпечення;

– подальшого розвитку набули наукові уявлення про зміст, форми, методи, засоби професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в контексті ідей технологізації освітнього процесу; зміст і структура готовності до НПД майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Визначена О. В. Зозулею *мета* дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності методики формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології в процесі фахової підготовки.

Сформульовані *завдання* дослідження конкретизують шляхи і методи її досягнення, визначають бачення авторкою перспективи їхньої практичної реалізації. Як засвідчує аналіз дисертації, науковий апарат дослідження визначено коректно, відповідно до окреслених завдань і вимог до такого виду та рівня робіт.

Наукові положення, результати дослідження та висновки базуються на ґрунтовному аналізі психолого-педагогічної, науково-методичної літератури та практики щодо формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології в процесі фахової підготовки.

Обраний дослідницею *комплекс методів дослідження* дозволяє в повній мірі забезпечити достовірність та надійність наукових результатів роботи. Наукові факти та ідеї, які розкривають концепцію дослідження достатньо обґрунтовані застосуванням *теоретичних*: аналіз, систематизація та узагальнення філософської, психолого-педагогічної, науково-методичної літератури для характеристики ступеня розробленості досліджуваної проблеми, визначення її теоретичних засад, з'ясування базових понять, розкриття потенціалу фреймової технології як засобу формування готовності до НПД майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; моделювання та метод колективної генерації ідей для обґрунтування методики застосування фреймової технології як засобу формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів ЗДО; *емпіричних*: спостереження, анкетування, тестування, експертне опитування для встановлення вихідного рівня готовності до НПД майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленої методики формування готовності до НПД майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології; *методи статистичного аналізу* для обробки інформації, кількісного та якісного аналізу.

Зміст роботи та аналіз отриманих результатів дають змогу констатувати про досягнення поставленої мети і вирішення завдань дослідження.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів дослідження Зозулі Оксани Вікторівни полягає в готовності до впровадження в освітній процес ЗВО методики формування готовності до НПД майбутніх вихователів ЗДО засобом фреймової технології шляхом оновлення змісту професійно зорієнтованих освітніх компонентів («Вступ до спеціальності», «Дошкільна педагогіка», «Методика формування елементарних математичних уявлень», «Дошкільна лінгводидактика», «Нові інформаційні технології»); розробки та впровадження спецкурсу вибіркового освітнього компонента «Засоби візуалізації та фреймування навчального матеріалу», комплексу практичних завдань (алгоритми, вправи з використанням різних засобів візуалізації та фреймування навчального матеріалу, тренувальні завдання тощо), методичних рекомендацій для викладачів та здобувачів вищої освіти «Формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології», методичних рекомендацій для вихователів закладів дошкільної освіти «Діти і фрейми»; розробки діагностичного інструментарію для вивчення рівнів готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до НПД.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Структура роботи є логічною. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (311 найменувань, з них 16 іноземними мовами), 3

додатків на 102 сторінках, містить 15 таблиць, 10 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 320 сторінок.

У вступі чітко обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, сформульовано гіпотезу, висвітлено теоретико-методологічні засади, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено дані про їх апробацію й упровадження.

У першому розділі – «Теоретичні засади формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології» – Оксаною Вікторівною ґрунтовно розкрито сутність основних понять дослідження, таких як, «діяльність», «пізнавальна діяльність», «навчальна діяльність», «навчально-пізнавальна діяльність», «готовність», «професійна готовність», «готовність до навчально-пізнавальної діяльності студентів» та успішно проаналізовано ступінь дослідженості проблеми.

Авторкою науково коректно визначено поняття *навчально-пізнавальної діяльності студентів* як цілеспрямований процес спонукання студентів до навчання, спільної діяльності викладача і студента, що передбачає формування позитивної пізнавальної мотивації, підвищення активності, самостійності у засвоєнні в процесі загальноосвітньої підготовки професійно значущих знань, формуванні вмінь та навичок.

Також з урахуванням наукових підходів до визначення поняття готовності та її видів, дисертанткою визначено поняття *готовності до навчально-пізнавальної майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти* як інтегративного особистісного утворення, що є результатом відповідної підготовки майбутніх вихователів та характеризується спроможністю молодих людей до діяльності з оволодіння узагальненими способами саморозвитку, застосування отриманих знань у професійній діяльності й виражається в уміннях передавати способи творчого перетворення дійсності дітям дошкільного віку.

Дослідницею розкрито сутність і структуру готовності до НПД майбутніх вихователів ЗДО через три структурні компоненти: мотиваційний; когнітивний; діяльнісний.

Авторкою належним чином обґрунтовано критерії (потребнісно-мотиваційний, інформаційно-пізнавальний, рефлексивно-процесуальний) з відповідними показниками сформованості готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів ЗДО. Дослідницею виявлено та схарактеризовано рівні готовності майбутніх вихователів ЗДО до НПД, а саме: низький, середній, високий.

Узагальнення та систематизація здобутків учених дослідниця визначає педагогічний потенціал та науково грамотно характеризує фреймову технологію як засіб формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів ЗДО.

У другому розділі «Теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка методики формування готовності до навчально-пізнавальної

діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології» – Оксаною Вікторівною не тільки розроблено, чітко обґрунтовано методику формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології, а й представлено поетапну експериментальну програму, її зміст та експериментально перевірено дану методику.

Під час дослідження на констатувальному етапі, де авторкою вивчався стартовий рівень сформованості готовності до навчально-пізнавальної діяльності студентів експериментальної (ЕГ-75) і контрольної груп (КГ-78) за визначеними критеріями та показниками, О.В.Зозулею науково грамотно та коректно було здійснено відбір та модифікацію діагностувальних методів і методик (карти спостережень, анкети, тести, питальники, аналіз творчих робіт, експертна оцінка, модифіковані методики В.Мільмана, С.Пакуліної, Б.Баса, М. Рокича та ін.), серед яких багато і авторських розробок.

Дослідниця робить висновок про те, що на початку дослідно-експериментальної роботи майбутні вихователі мали переважно низький (43,4%) та середній (30,2%) рівні готовності до навчально-пізнавальної діяльності.

Сильною стороною педагогічного експерименту є залучення до роботи достатньої кількості респондентів. На різних етапах експериментального дослідження взяли участь 153 здобувачі освіти, 25 викладачів п'яти ЗВО України, 9 вихователів та керівників ЗДО.

Узагальнення теоретичних положень дало авторці підстави представити методику формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології як цілеспрямований процес, що репрезентується через відповідний зміст, форми, методи, засоби освітньої діяльності і спрямований на формування готовності до НПД шляхом оволодіння майбутніми фахівцями закладів дошкільної освіти загально-педагогічними і професійними знаннями, а також знаннями про сутність та можливості застосування фреймів у процесі навчально-пізнавальної діяльності та вміннями їх практичної розробки під час вивчення фахових дисциплін. Наочно методику формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів ЗДО засобом фреймової технології представлено на стор. 14. рис. 1. АР та стор. 128 дисертації, рис. 2.5.

Вражає своєю різноманітністю методичний інструментарій формувального етапу експерименту. На особливе схвалення заслуговує той факт, що Оксаною Вікторівною були розроблені та впроваджені авторські форми, методи, прийоми та технології навчання студентів (як мінілекції, скрайбінг, схеми «Фішбоун», казуальні ланцюги, фрейми, ментальні карти, інтелект-карти, фрейм-схеми, теплові карти, мотиваційні тренінги, діаграма Венна, метод кластерів, що застосовувалися під час вивчення фахових дисциплін («Вступ до спеціальності», «Дошкільна педагогіка», «Методика формування елементарних математичних уявлень», «Дошкільна лінгводидактика» та ін.).

Ефективній реалізації запропонованої методики сприяло впровадження в освітній процес авторського спецкурсу «Засоби візуалізації та фреймування навчального матеріалу» для майбутніх вихователів ЗДО; комплексу практичних завдань (алгоритми, вправи з використанням різних засобів візуалізації навчального матеріалу); організація науково-дослідної та проєктної діяльності студентів; застосування фреймової технології в процесі проходження педагогічної практики).

Робота з викладачами фахових дисциплін зі спеціальності 012 Дошкільна освіта та вихователями-практиками у ЗДО здійснювалася в процесі діяльності педагогічної студії «Оптимізація освітнього процесу». Для викладачів авторкою розроблено методичні рекомендації «Формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології», для практиків – «Діти і фрейми».

Тут простежуються новаторські розробки автора, які вирізняються оригінальністю, дієвістю і водночас високою результативністю.

Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалом у графічному зображенні (таблиці рисунки та діаграми), які суттєво розширюють й унаочнюють змістове поле дисертаційної роботи.

Кількісний та якісний аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив, що розроблена методика сприяє підвищенню рівня готовності до НПД майбутніх вихователів ЗДО.

Отже, результати після проведеного експерименту є не випадковими, а їх достовірність підтверджена за допомогою критерія Пірсона (методом χ^2). Зауважимо, що всі кількісні результати дослідження статистично обчислені, їх достовірність не викликає сумніву.

Заслуговує на увагу те, що дослідницею окреслено перспективу подальшої роботи в дослідженні проблем формування готовності до НПД у процесі неформальної та інформальної освіти.

Загальні висновки логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення й висновки, оформлені додатки, які можуть бути використані теоретиками і практиками. Дисертанткою правильно подано список використаних джерел, який оформлений згідно вимог.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Результати дослідження можуть бути використані викладачами ЗВО під час оновлення освітніх програм підготовки фахівця за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, програм освітніх компонентів інваріантної та варіативної частин; у системі підвищення кваліфікації педагогів закладами післядипломної педагогічної освіти, самоосвітній діяльності студентів.

Основні результати дослідження опубліковано в 16 публікаціях, з яких 12 одноосібні, зокрема: 6 статей у наукових фахових виданнях, з яких 1 стаття в

зарубіжному періодичному виданні та 1 стаття у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

За своїм змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація і автореферат відповідають чинним правилам і вимогам. Основні положення автореферату й дисертації – ідентичні.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, відзначаючи теоретичну новизну та практичне значення запропонованої до захисту дисертації, звернемо увагу на окремі недоліки, висловимо зауваження та побажання:

1. Вважаємо, що робота могла набути більш ґрунтовного теоретичного аспекту, якщо б авторка у першому розділі висловлювала більше критичного власного ставлення до певних положень дослідників щодо підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; переконливо доводила б свою думку, власне розуміння проблеми або окремого питання.

2. Схвально оцінюючи напрацювання авторки вважаємо, що робота значно виграла, якби дисертантка ширше розкрила можливості інформаційно-комунікаційних технологій та дистанційної освіти щодо проблеми формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології, які останнім часом дедалі більше зростають.

3. У дослідженні дисертанткою на стор. 128, рис.2.5. подано графічну модель авторської методики формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів ЗДО засобом фреймової технології. На нашу думку потребує корекції проблемно-цільовий компонент. Так, до нього необхідно віднести не тільки мету і принципи, а й соціальне замовлення та наукові підходи. Організаційно-методичний компонент бажано доповнити переліком навчальних дисциплін, спецкурсом. Також авторська модель була б інформативнішою, якби дослідниця схематично показала у критеріально-результативному компоненті критерії, показники і рівні та зазначила б результат як сформована на високому рівні готовність до НПД майбутніх вихователів ЗДО засобом фреймової технології. За цих уточнень модель стала би більш досконалою.

4. Позитивно оцінюючи ретельний аналіз дисертанткою емпіричних даних, узагальнення інформації, одержаної у ході масштабного експерименту, вважаємо, що важливим було б виокремити, узагальнити та представити труднощі, з якими зустрілися студенти експериментальної групи під час формувального етапу педагогічного експерименту, щоб в подальшому на основі зворотного зв'язку можна було б коригувати процес інтеграції змісту, методів і форм роботи під час вивчення професійно зорієнтованих освітніх компонентів.

5. У дисертації авторка приділяє багато уваги висвітленню різних видів практики (виробнича, ознайомлювальна, літня), зміст яких вдало насичений

елементами фреймової технології через введення відповідних педагогічних завдань. Але доречно було б програми практик також представити у додатках, а у змісті роботи більш ширше обґрунтувати практичні підходи до розробки відповідного навчально-методичного забезпечення різних видів практики, що спрямовані на формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології.

Висловлені зауваження та побажання лише засвідчують величезні перспективи та відкритість досліджуваної проблеми, мають суто рекомендаційний характер й не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Зозулі Оксани Вікторівни, яка здійснена на високому науковому рівні, справляє гарне враження глибиною теоретичного аналізу і конкретністю методичних пропозицій та носить характер закінченого самостійного наукового дослідження.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційне дослідження Зозулі Оксани Вікторівни «Формування готовності до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобом фреймової технології» є самостійною науковою працею, яка повністю відповідає профілю спеціалізованої вченої ради та вимогам, що висуваються до дисертацій (пункти 9, 11-14) «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., із змінами внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), нормативним актам МОН України та паспорта спеціальності, а її автор Зозуля Оксана Вікторівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії

Л. В. Зданевич

Підпис Зданевич Л. В. засвідчую

Начальник відділу кадрів ХГПА

В. М. Барановська